

20. FEB. 2007

Saksnr.

06, 313-104

Arkivnr.

0600788-2

Finansminister Kristin Halvorsen
Pb 8008 Dep
0030 OSLO

Vår referanse: 0600788-2
Arkivkode: 065
Saksbehandler: Ole Jørgen Grann
Deres referanse: 05/4721
Dato: 24.5.2006

Invitasjon til dugnad for bærekraftig utvikling - hørings svar

KS viser til brev datert 24. april 2006 om invitasjon til dugnad for bærekraftig utvikling.

Miljø og Bærekraftig utvikling sett fra KS

KS har i en årrekke engasjert seg i arbeidet for miljø- og bærekraftig utvikling i kommunesektoren. Først gjennom reformen Miljøvern i kommunene (1988-1996) og deretter gjennom LA 21 – stimuleringsprogram for en bærekraftig utvikling (1997-2002) i samarbeid med Miljøverndepartementet. Erfaringer fra disse programmene tilsier et sterkt behov for å ha kunnskap om hvordan miljøtilstanden henger sammen med økonomiske, sosiale og kulturelle endringsprosesser både lokalt, nasjonalt og globalt. KS ser derfor positivt på at regjeringen har varslet en ambisiøs politikk for bærekraftig utvikling og hilser velkommen et fornyet fokus på området.

Bakgrunn

- ./ I forbindelse med regjeringen Bondevik (II) sitt arbeid med Nasjonal strategi for en bærekraftig utvikling utarbeidet KS i 2002 et posisjonspapir "Bærekraftig utvikling – en felles utfordring". KS kommer her med anbefalinger til kommuner og fylkeskommuner samt forventninger til statens arbeid med bærekraftig utvikling.
- ./ Videre arrangerte KS i 2003 i samarbeid med Finansdepartementet (Statssekretærutvalget for NA21) en nasjonal konferanse om kommunesektorens rolle for en bærekraftig utvikling. I oppfølgingen fra konferansen utarbeidet KS i samarbeid med medlemmene (kommuner og fylkeskommuner) heftet "Nye partnerskap for bærekraftig utvikling – kommunesektorens forslag til tiltak i Nasjonal Agenda 21". Foruten å være et hørings svar til regjeringens nasjonale handlingsplan for bærekraftig utvikling, er dokumentet også et selvstendig policydokument for kommunesektorens videre arbeid for en bærekraftig samfunnsutvikling. KS foreslår i heftet 26 tiltak som ved tilrettelegging og oppfølging fra statens side kan og vil utløse engasjement og resultater lokalt.

KS synspunkter på organisatoriske grep fra regjeringen:

KS mener at vår høringsuttalelse fra 2003 i hovedsak fortsatt er aktuell ved inngangen til revisjonsarbeidet.

KS la i vedtaket vekt på at en strategi for bærekraftig utvikling må følges opp av en handlingsplan som forplikter og at denne må revideres fortløpende.

KS pekte også på at arbeidet med samfunnsutvikling og bærekraftig utvikling bør framstå tydelig i stortingsmeldinger og andre sentrale dokumenter fra alle relevante sektordepartementer. I denne sammenheng bør det legges vekt på at kommuneproposisjonen videreutvikles som et virkemiddel for å styrke kommunens arbeid for demokrati og en bærekraftig samfunnsutvikling. Her finnes det fortsatt et betydelig forbedringspotensial i forhold til hvordan både sektormyndigheter og staten som helhet håndterer bærekraft som en premiss for samfunnsutviklingen.

KS understreket også behovet for at regjeringen gir en statlig enhet, gjerne i tilknytning til Finansdepartementet, en sektorovergripende og koordinerende funksjon slik at helhet, kontinuitet og langsiktighet ivaretas når handlingsplanen skal følges opp. Erfaringene tilsier at dersom oppfølging blir overlatt til det enkelte fagdepartement alene, vil dette føre til fortsatt uoversiktlig og fragmentert arbeid med bærekraftig utvikling.

KS anbefalte også at de ansvarlige for videre oppfølging gis et mandat og sikres ressurser som gjør dem i stand til å utvikle samordning mellom departementer og sikrer videre åpne prosesser med eksterne aktører.

KS opprettholder de ovenstående synspunkter og er bekymret for at en kortfattet strategi som presenterer de overordnede og langsiktige målene fort blir generell og lite forpliktende for regjeringen. Selv om strategien blir fulgt opp av detaljerte planer og meldinger for de ulike sektorer og politikkområder er vi bekymret for at nettopp den overordnede og helhetlige grunnlaget som bærekraftig utvikling bygges på forblir svakt. KS registrerte ved tidligere Nasjonalbudsjett i 2004 og 2005 en svak og tidvis manglende oppfølging i statsbudsjettet fra de fleste departementer.

KS oppfordrer derfor regjeringen heller til å revidere/utvikle en ny og langt mer forpliktende handlingsplan som både synliggjør et tversgående samarbeid mellom statlige sektordepartement og som samtidig trekker aktivt inn kommunesektoren, privat sektor og andre aktører i det sivile samfunn.

Handlingsplanen må søkes integrert som en del av regjeringens og statens ordinære plan og styringssystem. Skal en bærekraftig utvikling være realistisk å oppnå på sikt vil det være behov for at staten ikke bare ber om medvirkning i ulike prosesser, men også ser seg i stand til å inngå forpliktende samarbeid med alle parter i samfunnet slik at tilstrekkelig effekt oppnås. Dette vil kreve nye arbeidsformer og fornyelse fra alle parter.

Samtidig vil ikke regjeringens innsats bli målt i forhold til om man lager en ny strategi eller mer detaljerte handlingsplaner, men på de faktiske resultater man

oppnår. Det videre arbeidet bør derfor ha som en overordnet målsetning å skape konkrete endringer av samfunnet i en mer bærekraftig retning.

Forutsetningen for å nå en bærekraftig utvikling er et eksplisitt og vedvarende politisk fokus – nasjonalt, regionalt og lokalt. Det må eksistere en politisk etterspørsel etter konkrete bærekraftresultater. Et sentralt suksesskriterium er at målsetningene i Soria Moria-erklæringen følges opp av en tydelig politisk ledelse som synliggjør regjeringens arbeid for en bærekraftig utvikling. En videreføring av statssekretærutvalget for Nasjonal Agenda 21 er en mulig løsning, men da må utvalget ha et tydelig mandat og en bred forankring, samt et utstrakt samarbeid og dialog med parter utenfor regjeringen. Et tydelig nasjonalt fokus vil gi gode rammer for å sette bærekraftig utvikling sterkere på dagsorden også regionalt og lokalt.

En fornyet satsing på bærekraftig utvikling vil også fordre økonomiske insitamenter ut over dagens nivå. Økonomiske virkemidler vil virke motiverende og stimulere til innsats samtidig som det kan sette fortgang i omstilling til en bærekraftig utvikling. Dette vil være et viktig virkemiddel for at bærekraftsarbeidet skal bli handlingsrettet og gi resultater som monner. Her kan regjeringen trekke på erfaringene fra Sverige med lokale investeringsprogrammer (LiP) på 7.2 milliarder kroner til kommunesektoren i perioden 1998 – 2003 samt lokale klimainvesteringsprogram (KLIMP) med totalt 900 millioner for perioden 2002- 2004. I et lignende eksempel fra Danmark med Grønt Fond ble det gitt tilskudd på 112 millioner kroner i perioden 1994-2001.

KS oppfordrer derfor regjeringen til å finne fram til nye finansieringsmekanismer som stimulerer til og gir frihet lokalt og regionalt til å finne gode helhetsløsninger som en bærekraftig utvikling fordrer. Et nasjonalt Agenda 21-fond eller lignende kan være en interessant løsning, men bruk av øremerking bør unngås.

Livskraftige kommuner - kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling

- ./.
- Basert på de tidligere erfaringer KS har hatt på miljø og bærekraftig utvikling (omtalt over) har KS nå inngått en regjeringsbehandlet samarbeidsavtale med Miljøverndepartementet om programmet "Livskraftige kommuner – kommunenettverk for miljø og samfunnsutvikling. Programmet som skal gå i perioden 1.1.2006-31.12.2010 er et tilbud fra Miljøverndepartementet og KS til norske kommuner om å delta i et systematisk og kreativt arbeid med miljø og samfunnsutvikling i nettverk med andre kommuner. KS sender i disse dager ut informasjonsskriv til alle landets kommuner om satsingen. For informasjon om skrevet og annen informasjon om satsingen viser vi til hjemmesiden www.i-kommunen.no.

Nettverkene vil arbeide med tema som klima og energi, viktige arealpolitiske hensyn, friluftsliv, folkehelse og livskvalitet, samarbeid med kommuner i sør og øst, framtidsrettet produksjon og forbruk, miljøbasert næringsutvikling, kulturminner og kulturmiljøer.

Arbeidsmetoden i nettverkene er tilpasset styringsprosessen i kommunene. Kommunenetverkene for miljø og samfunnsutvikling skal:

- Analysere status og utvikling for den enkelte kommune i nettverket og sammenligne med kommunene i nettverket
- Oppnå innsikt i egne resultater, dele erfaringer og skape læring mellom kommunene
- Stimulere til lokalpolitisk dialog med innbyggere, organisasjoner, næringsliv, regionale og statlige myndigheter om utfordringer og innsatsområder
- Fastsette mål for forbedringer innen innsatsområdene
- Bidra til at kommunene synliggjør og integrerer innsatsområdene i kommunens ordinære plan- og styringssystem
- Bidra til at kommunene iverksetter tiltak som fremmer en miljøvennlig og bærekraftig samfunnsutvikling, herunder gjennomfører tiltak i samarbeid med innbyggere, organisasjoner, næringsliv, regionale og statlige myndigheter
- Bidra til at kommunene måler, dokumenterer og vurderer resultater
- Bidra til at kommunene driver målrettet rapportering og gjensidig erfaringsutveksling med fokus på forbedringer
- Sette kommunene i stand til å måle sin egen utvikling over tid og kunne sammenlikne seg med andre

Hvert nettverk vil bestå av ca 4-6 kommuner som synes det er formålstjenlig å samarbeide. Det er grunn til å tro at mange vil velge en arena som bidrar til å utvikle det interkommunale samarbeidet, som en videreføring av diskusjonene og konklusjonene i prosjektet "Framtidens kommunestruktur – kommuner med ansvar for egen utvikling". Noen kommuner vil trolig i stedet velge et tematisk samarbeid.

For å støtte opp om nettverksarbeidet, skal regionale kompetanseaktører, myndigheter, organisasjoner og næringsliv trekkes aktivt med. Det samme gjelder fagkompetanse på nasjonalt nivå. Blant annet vil fylkesmennene ha en miljøfaglig veilederrolle og være støttepartner for kommunene.

Erfaringene og resultatene fra programmet skal gi grunnlag for å videreutvikle statlige rammebetingelser og virkemidler for det lokale arbeidet knyttet til miljø- og samfunnsutvikling.

En av målsettingene med programmet er at det skal gi grunnlag for å videreutvikle statlige rammebetingelser og virkemidler for det lokale arbeidet knyttet til miljø- og samfunnsutvikling. KS vil derfor framheve overfor regjeringen at den i fornyelsen av bærekraftsarbeidet benytter anledningen til å se pågående og framtidige mer avgrensete statlige satsinger knyttet til bærekraftig utvikling i sammenheng med det nye kommunale læringsnettverket. Slik kan ytterligere kompetanse og økonomiske virkemidler tilføres programkommunene, men også sikre at langt flere kommuner aktiviseres inn i arbeidet for en mer bærekraftig utvikling i Norge.

Nasjonale indikatorsett

I samarbeidsprogrammet Livskraftige kommuner vil det bli arbeidet med å utvikle indikatorer som kan brukes til å gi indikasjoner på dagens tilstand og som kan danne grunnlag for politisk diskusjon om framtidige ambisjoner for miljø- og samfunnsutviklingen i den enkelte kommune. Dette arbeidet vil også danne grunnlag for å frembringe nasjonale indikasjoner for den utviklingen som

skjer i kommunene. KS er opptatt av at regjeringen i sitt revisjonsarbeid vurderer muligheten av å knytte nærmere sammenheng mellom nasjonale og lokale indikatorer for en bærekraftig utvikling.

- ./ KS ga våren 2005 en høringsuttalelse til det nasjonale indikatorsettet for bærekraftig utvikling som ble tilpasset temaområdene i Bondevik II-regjeringens handlingsplan. Høringsuttalelsen følger vedlagt her.

I høringsuttalelsen påpekte KS en del forhold ved utvalgets strategi og kriterier for valg av indikatorer, som vi mener fortsatt har relevans nå ved inngangen til revisjon av bærekraftsstrategien og indikatorsettet. KS uttalte bl.a. følgende:

”KS er enig i at indikatorene skal være lett forståelige for brukerne av indikatorene. I den sammenheng vil KS understreke betydningen av at indikatorene er egnet for å melde tilbake til innbyggerne som ”oppdragsgivere” resultatene av politikken – og deres egen innsats – for en bærekraftig utvikling.

KS ser hensikten med å finne fram til et begrenset sett med indikatorer for bærekraftig utvikling, men vil anbefale et bredere indikatorsett. Mange indikatorer innen hvert tema gir et realistisk og nyansert bilde av forholdene, som gjør at tolkningen blir et mer åpent spørsmål egnet for dialog. Med få indikatorer er det stor usikkerhet ved tolkningen av komplekse forhold. Bredde i indikatorbruken innen hvert tema kan også bidra til færre metodediskusjoner som i så fall kan flytte fokus vekk fra målsettingen med bruk av indikatorer. Indikatorsett som skal danne grunnlag for en strategisk diskusjon må bygges opp med stor sjenerøsitet mot ulike interesser og perspektiver, også for å overleve maktskifter. For lokale myndigheter har det betydning at man kan velge indikatorer ut fra lokale forhold og lokale prioriteringer.

KS er positive til at indikatorene i størst mulig grad har lokal relevans for å bidra til å belyse politikktutforming på det lokale nivå og regionale nivå. De fleste av de foreslåtte indikatorene peker på forhold som har betydning for det lokale livsmiljø. Men få av dem har relevans for lokal politisk handling. Skal indikatorene være et nyttig hjelpemiddel for en lokal og regional politikk for en bærekraftig utvikling, er det nødvendig å justere eller supplere det foreslåtte indikatorsettet. Det kan gjøres som en del av det nasjonale indikatorsettet, eller det kan gjøres som et parallelt lokalt indikatorsett som i størst mulig grad er knyttet til det nasjonale indikatorsettet. For noen av temaene vil det være tilstrekkelig med mindre justeringer av indikatorene.

KS er enig i at det må finnes et godt og relevant datagrunnlag. KS vil understreke betydningen av lett tilgjengelige data for det lokale og regionale nivå, og anbefaler at nasjonal statistikk brytes ned til regionale og kommunale data framfor å kreve nye data fra det lokale nivå.

I videreutviklingen av forslaget til nasjonalt indikatorsett ønsker KS at indikatorsettet blir enda mer målrettet i forhold til hovedelementene i begrepet bærekraftig utvikling – fysisk bærekraft, generasjonsrettferdighet og global rettferdighet.”

KS er i oppstarten av et arbeid med å utvikle et indikatorverktøy for miljø og samfunn til bruk i kommunenettverkene for miljø og samfunnsutvikling. Det er avgjørende at verktøyet er relevant for lokal politisk handling. KS er fortsatt interessert i å se et slikt verktøy i

sammenheng med de nasjonale bærekraftindikatorene. Ikke minst fordi Regjeringen ønsker å bruke verktøyet som et grunnlag for nasjonale indikasjoner om miljø- og samfunnsutviklingen i norske kommuner, og som grunnlag til å videreutvikle KOSTRA og www.miljostatus.no.

Nasjonal kunnskapsutvikling om bærekraftig utvikling

1. mars 2005 markerte begynnelsen på FNs tiår for utdanning om bærekraftig utvikling (UBU-10), basert på erkjennelsen av at det er et betydelig kunnskapsbehov om hva bærekraftig utvikling faktisk innebærer. Spesielt viktig er det å nå ungdom, for eksempel gjennom skoleverket. KS ser derfor positivt på initiativet fra Barne- og familiedepartementet og Utdanningsdirektoratet om tilrettelegging av en norsk versjon av UNEPs og UNESCOs undervisningsopplegg om bærekraftig utvikling – ”Youth for Change”.

Det er imidlertid behov for et betydelig kunnskapsløft også innenfor forvaltning, næringsliv og befolkning generelt. Blant annet er et høyt kunnskapsnivå og forståelse blant politikere lokalt, regionalt og nasjonalt nødvendige forutsetninger for å styre utviklingen i en mer bærekraftig retning, jf for eksempel utvikling av bærekraftsindikator relevante for politisk handling på alle forvaltningsnivåer – og ikke minst formidling av informasjon og fakta.

Videre er vi avhengige av at det finnes faglige ressursmiljøer som kan bidra i utviklingen av politikk og tiltak, samt at forståelsen for premissene for en bærekraftig utvikling er svært godt forankret i den sentrale statsforvaltningen. Også i denne sammenheng ville en tverrdepartemental enhet fylle en viktig funksjon som kunnskapsformidler med et sektorovergripende fokus og mandat.

KS ser fram til et fortsatt godt samarbeid med Regjeringen i det videre arbeidet opp mot revisjon av arbeidet med en bærekraftig utvikling. KS ser særlig fram til et inkluderende prosess som kan lede fram til en handlingsorientert oppfølging i de kommende år.

May-Britt Nordli
Direktør

Ole Jørgen Gram
Rådgiver

Kopi: Kommunal- og regionaldepartementet, Pb 8112 Dep 0032 Oslo
Miljøverndepartementet, Pb 8013 Dep, 0030 Oslo